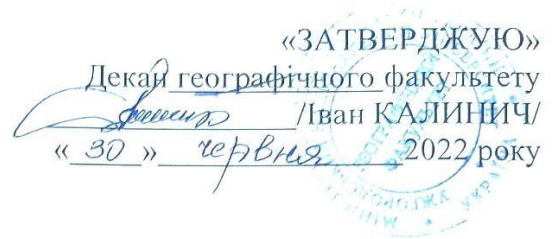

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Дека́н географічного факультету
Іван КАЛИНИЧ
« 30 » червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Освітня програма	Географія
Статус освітньої компоненти	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма **«Виробнича (педагогічна) практика»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальність **014 Середня освіта. Географія** (денна, заочна), предметна спеціальність (спеціалізація) **014.07 Середня освіта (Географія)**.

Укладач: Жулканич Борис Михайлович, старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «23» червня 2022 р.

Завідувач кафедри

Степан ПОП

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол №10 від «29» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії

Людвиг ПОТІШ

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	4	5
Вид підсумкового контролю: диференційований залік Форма підсумкового контролю: усна, захист	Семестр:	
	7	9
	Індивідуальна робота	
	120	60
	Самостійна робота:	
	60	120

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою «Виробничої (педагогічної) практики» є оволодіння здобувачами сучасними методами, формами навчально-виховної роботи у закладах освіти, формування в них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, виховання інтересу до професії, потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності, вивчення та використання передового йноваторського педагогічного досвіду.

Відповідно до освітньої програми, проходження практики сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.
- ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 4. Здатність працювати в команді.
- ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК 11. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

Фахові (спеціальні, предметні) компетентності (ФК, ПК):

- ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.
- ФК 2. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.
- ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.
- ФК 4. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).
- ФК 6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.
- ФК 7. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.
- ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.
- ПК 2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).
- ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.
- ПК 4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.
- ПК 6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.

ПК 7. Здатність реалізовувати красзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Передумовами проходження «Виробничої (педагогічної) практики» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):
 ОК 11 Психологія (вікова психологія)
 ОК 12 Педагогіка з основами педмайстерності
 ОК 30 Методика навчання географії в закладах загальної середньої освіти
 ОК 37 Педагогічна навчальна практика (пропедевтика) з географії
 ОК 38 Виробнича практика з позакласної і позашкільної роботи вчителя географії

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Географія», проходження практики повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію та специфіку сімейних стосунків.	РН 2
Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).	РН 3
Знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.	РН 4
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.	РН 7
Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснює самоаналіз ефективності уроків.	РН 8
Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.	РН 9
Здатний проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.	РН 10
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	РН 12

Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.	PH 16
Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.	PH 17
Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.	PH 22
PH 23. Добирає міжпредметні зв'язки курсів географії в базовій середній школі з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державного стандарту загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство»; володіє методикою навчання пропедевтичного курсу «Природознавство».	PH 23
Дотримується сам під час польових навчальних практик та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.	PH 24

5. БАЗИ ПРАКТИКИ

Бази **«Виробничої (педагогічної) практики»** визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати заклади загальної середньої освіти.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та закладом загальної середньої освіти.

Закріплення здобувачів денної форми навчання за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету, а здобувачів заочної форми – розпорядженням декана факультету (директора інституту).

Географічний факультет наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, організаціями та структурами що можуть стати базами практики для її проходження:

1. Департамент освіти Ужгородської міської ради.

2. Ужгородська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 з поглибленим вивченням окремих предметів Ужгородської міської ради Закарпатської області.
3. Ужгородська спеціалізована школа I-III ступенів № 5 з поглибленим вивченням іноземних мов Ужгородської міської ради Закарпатської області.
4. Ужгородська загальноосвітня школа I-III ступенів № 8 Ужгородської міської ради Закарпатської області.
5. Ужгородська загальноосвітня школа I-III ступенів №19 Ужгородської міської ради Закарпатської області.
6. Ужгородська загальноосвітня школа I-III ступенів №20 – ліцей «Лідер» Ужгородської міської ради Закарпатської області.
7. Договір про співпрацю між ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та відділом освіти, культури, молоді та спорту Ясінянської селищної ради Рахівського району Закарпатської області (від 19 липня 2021 року).
8. Договір про співпрацю між ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та ТОВ Приватний ліцей “Гірчичне зерно”.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Під час педагогічної практики здобувачі повинні:

- 1) ознайомитись:
 - з навчально-методичною роботою закладу, у якому проводиться практика;
 - з програмно-методичним забезпеченням кабінету географії;
 - зі специфікою методики роботи вчителя;
- 2) вивчити:
 - навчальні програми тієї дисципліни, з якої будуть проводитися заняття;
 - психологічні, вікові та індивідуальні особливості учнів класів, де будуть проводитися навчальні заняття, стан успішності цих учнів;
 - особливості організації та проведення уроків географії;
- 3) сформулювати навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності, для чого:
 - відвідувати заняття вчителів школи;
 - розробити розгорнуті плани-конспекти занять відповідно до робочої навчальної програми;
 - проводити уроки, в тому числі й залікові;
 - відвідати уроки своїх колег - здобувачів та взяти участь в їхньому обговоренні, написати аналіз (рецензію) цих занять.

7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
1.	Ознайомлення з базою практики, з навчально-методичною роботою закладу, з програмно-методичним забезпеченням кабінету географії документацією вчителя (календарне планування, класні журнали, поурочні плани-конспекти). Складання індивідуального плану проходження практики відповідно до специфіки та режиму роботи бази практики.	Перший тиждень
2.	Ознайомлення із специфікою діяльності класного керівника.	Другий тиждень, та у

	Бесіди з класним керівником. Відвідування класної години і виховних заходів. Ознайомлення з планом виховної роботи. Вивчення особових справ учнів закріпленого класу, проведення індивідуальних бесід з окремими учнями.	процесі проходження практики
3.	Вивчення професійно-педагогічної діяльності вчителів географії та вчителів предметників. Відвідування уроків вчителів бази практики. Бесіди з вчителями та класними керівниками про особливості роботи педагога та вимоги до ведення шкільної документації.	У процесі проходження практики
4	Етап активної педагогічної діяльності здобувача-практиканта по виконанню всіх посадових обов'язків учителя географії основної школи, класного керівника у закріпленому за ним класі, а саме: ✓ проведення уроків географії різних типів з використанням різноманітних методів і засобів навчання в закріпленому за здобувачем практикантом класі; ✓ проведення позакласного виховного заходу в закріпленому класі; ✓ допомога у проведенні гурткової роботи і факультативних занять з географії та краєзнавства; ✓ відвідування уроків і позакласних заходів, які проводяться іншими практикантами чи вчителями та участь в їх обговоренні; ✓ робота з професійної орієнтації серед учнів закладу освіти; ✓ участь у підготовці і проведенні батьківських зборів; ✓ участь у роботі шкільних методичних об'єднань вчителів географії, нарадах класних керівників, засідань педагогічної ради закладу освіти; ✓ аналіз власної педагогічної діяльності, роботи вчителів й інших практикантів; ✓ оформлення необхідної документації здобувача-практиканта.	Третій тиждень і до завершення педагогічної практики
	Загальна тривалість практики	Три тижні

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Навчально-методичне керівництво і виконання програм практики забезпечують відповідні фахові кафедри, кафедри педагогіки та психології. До керівництва педагогічною практикою здобувачів залучаються провідні, найбільш кваліфіковані викладачі фахових кафедр.

Керівник практики факультету виконує наступні функції:

- ✓ здійснює загальне керівництво;
- ✓ розподіляє здобувачів по базах практики;
- ✓ проводить спільно з відповідними кафедрами установчі та підсумкові конференції з педагогічної практики та методичні семінари з керівниками практики відповідних фахових кафедр і кафедр педагогіки та психології;
- ✓ проводить інструктивно-методичні наради з керівниками, педагогами та вчителями, які залучені до керівництва педагогічною практикою від бази практики;
- ✓ контролює діяльність керівників практик від фахових кафедр;

- ✓ готує звіт про підсумки педагогічної практики по факультету.

Керівник практики фахової кафедри забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед початком практики:

- ✓ інструктаж для здобувачів про порядок проходження практики;
- ✓ надання здобувачам необхідних документів (направлення, програми,
- ✓ календарний план, індивідуальні завдання, методичні рекомендації, інші методичні матеріали);
- ✓ інформує здобувачів про систему звітності з практики (подання письмового звіту, виконання індивідуального завдання, доповідь, повідомлення, виступ на конференції тощо);
- ✓ спільно з керівником практики від бази практики контролює її проходження здобувачами відповідно до програми (ведення, щоденника, виконання здобувачами правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, в якому вони проходять практику тощо);
- ✓ бере участь у роботі комісії з прийому заліку з практики, яку очолює завідувач відповідної фахової кафедри;
- ✓ складає письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її удосконалення, який подається керівнику практики факультету.

Обов'язки безпосередніх керівників, які призначені наказом бази практики (навчального закладу), визначаються в договорі про практику. В ньому, зокрема, передбачається:

- ✓ підготовка характеристики на кожного здобувача;
- ✓ облік виходів здобувачів на практику;
- ✓ інформування вищого навчального закладу про перебіг практики тощо.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Загальні вимоги до оформлення звіту

Основним документом щодо завершення педагогічної практики є письмовий звіт, підписаний керівником від бази практики. Письмовий звіт оформляється за вимогами, які встановлює університет, з обов'язковим врахуванням єдиного стандарту щодо оформлення документації.

У письмовому звіті мають знайти відображення відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики та індивідуального завдання. Письмовий звіт разом з іншими документами з практики (щоденник, характеристика та інші документи), подається на рецензування керівнику практики від фахової кафедри.

Порядок допуску звіту до захисту практики

До захисту звіту допускаються здобувачі, які виконали всі вимоги навчального плану та програми практики, вчасно подали керівнику практики від фахової кафедри усю необхідну документацію.

Захист звіту проводиться на відкритому засіданні комісії. Дата захисту звіту визначається графіком засідань комісії. Цей графік затверджується завідувачем кафедри і доводиться керівником практики здобувачів.

Перед захистом здобувач зобов'язаний ознайомитися з відгуком, ретельно проаналізувати його та підготувати відповіді на вказані зауваження.

Процедура захисту звіту складається з:

- ✓ короткої доповіді автора, в якій стисло визначаються мета, зміст та завдання практики;
- ✓ відповідей на зауваження керівників практики;
- ✓ відповідей на запитання членів комісії;

- ✓ обговорення і підбиття підсумків захисту, під час яких дається оцінка якості наданого звіту: ступеню його відповідності робочій програмі практики, вимогам оформлення звітної документації.

Рішення комісії щодо оцінки знань, виявлених при підготовці та захисті звіту відбивається у відомості про захист практики.

Результати захисту звітів та оцінка за практику оголошуються у цей же день.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Загальна сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рівня оволодіння здобувачами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	здобувач вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
82-89 балів B	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми педагогічної практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
74-81 балів C	здобувач володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
64-73 балів D 60-63 балів E	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержані знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-59 балів FX	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0-34 балів F	здобувач не володіє навчально-практичним матеріалом

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

№п/п	Вид роботи	Бали

1	оцінка керівника практики від підприємства-бази практики	20
3	оцінка керівника практики від фахової кафедри	20
4	оформлення звіту та щоденника з практики відповідно до вимог	20
5	захист звіту з практики: представлення результатів проходження практики перед членами комісії	30
6	своєчасне надання всієї документації відповідно до програми практики та індивідуальних завдань	10

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Довгань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії. – Х.: Основа, 2005. – 128 с.
2. Кобернік С.Г. Практичні та самостійні роботи в шкільних курсах географії: методичний посібник для студентів географічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.Г. Кобернік – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 201 с.
3. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник /Кобернік СГ, Коваленко РР, Скуратович ОЯ; За ред. СГ Коберніка. СГ Кобернік - К.: Навчальна книга, 2005
4. Методичні рекомендації про викладання географії у 2020/2021 навчальному році. Лист Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2020 р. № 1/9-430 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році»

Допоміжна література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Пашенко М. І. Технологія використання активних методів навчання / М. І. Пашенко, В. Ф. Мішкурова, О. М. Середняцька. – К. : Наук. світ, 2003. – 94 с.
3. Розсоха А.П. Формування екологічної культури у майбутніх учителів географії. Молодий вчений. 2016. № 9(36). С. 138–142.
4. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. – К. : Картографія, 2012.
5. Чубрей О.С. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу: монографія. Чернівці : Технодрук, 2020. -376 с.
6. Чубрей О.С. Методологічні засади дослідження проблеми підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти. Наукові записки. Сер. Педагогічні науки. Кропивницький, 2019. Вип. 180. С. 197–201.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita>
2. <https://naurok.com.ua/>
3. <https://vseosvita.ua/>